

Klemens Antal

(Budapest, 1900. 05. 02. – Székesfehérvár, 1964. 01. 24.)

Összeállította: Csutiné Schleer Erzsébet

Klemens Antal fővárosi gimnáziumi tanulmányai után a József nádor Műegyetem hallgatója lett. Egyetemi évei alatt neves tanárok, közöttük Bory Jenő is oktatta. Az építészmérnöki diploma megszerzése után szakmai működését Wälder Gyula műegyetemi tanár irodájában kezdte meg, majd 1930-tól önálló vállalkozásban dolgozott. Ezekben az évtizedekben lakótelepek és középületek művezetése mellett tervezői tevékenységet is folytatott, elsősorban Esztergom és a főváros területén, később a Balaton környékén (lakóházak, villák, üdülők, iskolák, síremlékek, községházák, ménes telep, gazdasági épületek, stb.). Az esztergomi Hercegprímási Uradalmak műszaki tanácsadója is volt. Részt vett építészeti tervpályázatokon is, többek között a tihanyi Községháza is Klemens Antal nyertes pályaműve alapján épült meg.

E korszakának jelentősebb építészeti tervezési munkái:

Csorna, új községháza 1927.

Csorna, Evangélikus templom, 1930. (kivitelező: édesapja, id. Klemens Antal)

Esztergom, Érsekség Papi Otthon és melléképületek, 1939-1940

Naszvad, Zárda átalakítás és bővítés, 1943.

profil.hu

Csorna, új községháza 1927.

Csorna, Evangélikus templom 1930.

A klasszicizáló copfstílus jegyeit hordozó csornai evangélikus templom fő tömegéhez nyugatról kis torony csatlakozik négyszög alapon ülő nyolcszögletű sisakkal. A templomtestből erősen kilép a timpanonnal záródó kapuépítmény.

Édesapja nyomdokain haladva ifj. Klemens Antal maga is rendelkezett építőmesteri képesítéssel. Anyagismeretének és kísérletező tehetségének ékes bizonyítéka az „*Eljárás műköoszlopok előállítására és hozzávaló elemek*” című tanulmányára 1932-ben kiadott Szabadalmi Okirat. Később, 1958-ban légsejt-könnýübeton előállítására dolgozott ki újítást.

1950-ben a Győri Tervező Vállalathoz került tervezőként. 1951-ben, mint irányító tervező a soproni és a zalaegerszegi irodákat szervezte meg és irányította, majd később az ugyancsak a Győrhöz tartozó székesfehérvári és veszprémi irodák vezetését vette át. 1955-től székesfehérvári tevékenységével megteremtette a későbbi Fejér Megyei Tervező Iroda alapjait. További munkájával tevékenyen részt vett az iroda szervezésében és vezetésében.

A II. világháborúban súlyos károkat szenvedett székesfehérvári történelmi belváros házainak helyreállítása, átalakítása, homlokzatok felújítása, földémcseréi hálátlan, de nagy szakértelmet követelő tervezési munkát jelentettek. Ebben, mint a vállalat kiváló „öregjeinek” egyike, részt vett Klemens Antal is, önzetlenül segítve a fiatalabbak tapasztalatszerzését. 1953-ban tervei alapján épült meg a György Oszkár téri általános iskola.

Építész pályafutásának legjelentősebb alkotása a háborúban leégett székesfehérvári Vörösmarty Színház újjáépítésének tervezése volt. Ez a tervező iroda korai korszakának is kiemelkedő jelentőségű munkáját jelentette, mely tulajdonképpen még a vállalat alapítása előtti években kezdődött. E különleges feladatot a szakmai szépsége és bonyolultsága mellett a helyi állami és pártvezetés figyelmének súlya is terhelte. A vezetők ambícióján túl a lokál-

patrióta helyi lakosság igénye is volt a már 12 éve romosan, csak a meredező körítőfalaival álló, nagyhagyományú színház újraélesztése.

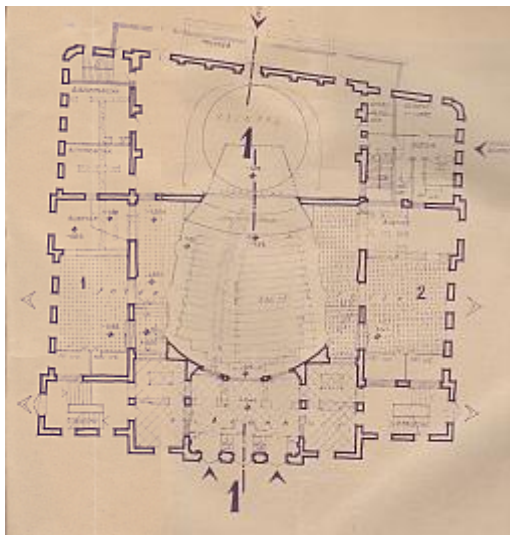
M. Tóth István tusrajzai a romos Színházról 1957.

Minisztériumi döntés jelentette a „zöld utat”, miközben helybeli építészeket kértek fel a vázlattervek készítésére. Felmerült a régi színház romjaiból történő helyreállítása és egy teljesen új, modern színház felépítése is. A várható költségek miatt a kedvezőbb felújítást választották. Molnár Tibor és Klemens Antal tervezők közül végül az utóbbit jelölték ki a további tervezésre (statikus: Takács Lehel). A tanulmánytervet Klemens Antal több változatban készítette el. Később szakági altervezőként bekapcsolódott a tervezési munkába a KÖZTI kollektívája (*Hornicsek László* belsőépítész, *Tolnai Pál* színháztechnikus, *Lohr Ferenc* akusztikus, *Fürster Ferenc* villamos tervező, *Simon Ferenc* épületgépész). 1957 végétől *Spránitz Tibor* építésmérnök is bekapcsolódott a tervezésbe, majd, mint a megalakuló Fejér Megyei Tervező Iroda első igazgatója, a fokozatosan átvette a munkálatok irányítását. A tervezésben Klemens Antal továbbra is közreműködött, *Becsei Lajos* statikussal és *Mátyás Sándor* épületgépész tervezővel együtt. Magasépítési kérdésekben a megbízott külső szakértő a neves építész és jóbarát, *Rimanóczy Gyula* volt.

Klemens Antal 1957. november 23-án a fehérvári Társadalom és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulatban ismertetést tartott 3 alternatívában elkészített vázlatterveiről és építész hitvallásáról:

„...Az anyagi határokon belül kialakított színház akkor mondható jó színháznak, ha a tervező a közönség, a színművész és dolgozó társai, a színpadi munkások és személyzet igényeit kielégíti, vagyis, ha a néző jól látja és jól hallja a darabot, ha a színművész és együttese megerősítés és hiányossági gátlás nélkül művészetét és tudását legjavát tudja nyújtani és végül, ha a díszletező és öltöztető személyek emberhez méltó módon végezhetik fáradságos munkájukat. Végeredményben a tervező korszerű színház tervével mindenkit megbecsül...”

Színház helyreállítási terve – földszinti alaprajz

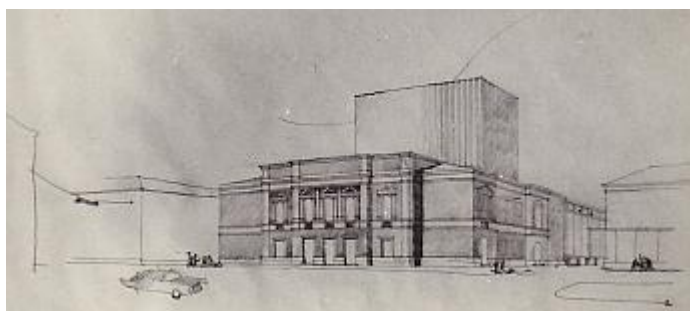
Szemelvények a korabeli helyi sajtóból:

„...A napokban megszületett a végleges döntés: A Vörösmarty Színház Építető Bizottsága elfogadta Klemens Antalnak, a Fejér megyei Építőipari Vállalat tervező mérnökének újjáépítési terveit...” *“...Székesfehérvár mérnöki kollektívája lelkes, odaadó munkát végzett a lehetőségek felmérésében. Klemens Antal mérnök tervezését számos műszaki szakember szemlélte meg nemrégiben a TIT Értelmiségi klubjában.”* (Fejér Megyei Hírlap 1957.december 13)

„...A székesfehérvári mérnöki kollektíva budapesti színházépítő szakemberek közreműködésével hozzájárított a végleges terv elkészítéséhez. Alapul Klemens Antal székesfehérvári

mérnök újjáépítési terve szolgál..." "... Az anyagi fedezet biztosítására egyelőre kétféle forint értékben téglajegyeket bocsát ki az újjáépítési bizottság..." (Népszabadság, 1957. december 14.)

„...A Vörösmarty Színház forintokból, a sorsjegy és téglajegy akciókkal összegyűjtött pénzből, a nép pénzéből épül. Megengedhetetlen lenne olyan színházat építeni, amely már az elkészülte utáni időben a korszerűtlenség bélyegét hordja homlokán...” „...a régi színház külső homlokzati megnyilvánulása a maga idejében számottevő építészeti alkotás volt, de műtörténeti

szempontból egyáltalán nem jelentős. Éppen ezért a tervezésnél eltekintettem ezektől a formáktól és a korszerű belső elrendezésnek megfelelően korszerű külső architektúrát kívánok tervezni. Az elmúlt idők kopott köntösét levetve a város ezen exponált helyén a városképbe igyekszem beilleszteni a színház külső megjelenését...” (Milyen lesz a Vörösmarty Színház? Klemens Antal tervező-mérnök nyilatkozata – Fejér Megyei Hírlap 1957. december 15.)

„...Eredetileg úgy volt, hogy a színház újjáépítésének tervei társadalmi munkában készülnek. Klemens Antal, az iroda tervezőmérnöke, vállalta a tervek ilyen formában való elkészítését és egy évig dolgozott is azokon. Mint kiderült, a tervek készítése olyan hatalmas munkát igényel, amit egy ember rövid idő alatt elvégezni nem tud, és amiben egy egész apparátusnak kell részt vennie. Ekkor a tervek elkészítését az ÉM Győri Tervező Vállalat a Fejér megyei Tervező Irodára bízta, ahol Klemens Antal és Spránitz Tibor építészmérnökök láttak hozzá a munkához, ...” (Fejér megyei Hírlap 1958. augusztus 31.)

Az állami pénzből, téglajegyekből, országos adakozással, és sok lelkes fehérvári társadalmi munkájával hozzásegítve a kivitelezés 3 és fél év alatt megvalósult. A munkálatok irányítói Haár Miklós és Szendrői Péter építésvezetők voltak. 1962. november 7-én Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde díszelőadásával átadták Székesfehérvár háborús romjaiból újjáépített színházát. A nagy sajtóvisszhanggal megtartott ünnepségen a tervezők, közöttük Klemens Antal is, és az újjáépítésben jelentős mértékben közreműködők kormánykitüntetés, „Munkaérdeméret” vehettek át.

Kedves gesztus, hogy az építész egy saját költséű verssel ünnepelte meg szakmai pályafutásának és egyben Székesfehérvár történetének e fontos napját. Klemens Antal 2 év múlva, 64 éves korában, alkotóereje teljében váratlanul hunyt el.

Vörösmarty Színház 1962.

Csongor és Tünde, pannó
Aron Nagy Lajos

Szoborcsoport
Vigh Tamás

Nézőtéri szellőzőt takaró
dombormű Berczeller Rudolf

KLEMENS ANTAL: SZÍNHÁZAVATÓ

a székesfehérvári újjáépített Vörösmarty Színház
évadnyitó díszelőadására 1962. november 7.

Tegnap még rom voltál: kiégett kőhalom
Azelőtt játékszín: elismert fogalom
Ma újra felragyogsz s dicsőülten várod
Városod hú népét szívedbe zárod.

Léted harcosai – teljes szeretettel –
Karjait kitérve felemelkedetten:
Téged köszöntenek Thália otthona,
Nézők és színjátszók fenséges temploma!

Színházunk sok anyag, - sok vezetőkből lett
Tervezők volt álma: ma befejezést nyert.
Bár útját aggodás, gondok is kísérték
Díszelőadását mégis kitűzhatték.

Köszöntjük a Népet s buzgó Vezetőit:
Csillogó fényednek fő összetevőit.
Kik sok áldozattal, kitartó munkával
Építették újjá a romos színházat.

Lakása nincs bár, de mi mind benne lakunk
Száz és ezer szemmel színpadán tapadunk
Verő szívvel nézzük s látjuk a várt csodát:
A művészi élményt, színpad produktumát.

Ti összeverődő tapsoló kézfejek
Tapsorkánt zúdító csattogó tenyerek,
Kacagó és vidám búvesztő emberek
Most hozzátok szólunk, kérünk, figyeljete!

Szeretett Nézőink! Munkából fáradva
Ha pihenni vágytok, jöjjetek színházba!
Fülbedörgő tapssal műnek adózzatok
Művészi élménnyel jól szórakozzatok!

Legvégül átadjuk ész és erő álmát,
Műfajok otthonát, ékes birodalmát,
Sok száz kézzel termelt, romon megteremtett,
Szeretettel épült, szép épületünket!

Városunk színházát átadjuk Tinéktek:
Száz és ezer szemnek, ugyanannyi fülnek,
Száz és ezer szívnek: Emberek! Vegyétek!
Átadtuk Közönség, legyen a Tiétek!

Forrás:

Molnár Tibor építész, volt Városi Főmérnök emlékei az 1910-80-as évek Székesfehérvárára

Magyarország műemlékei, Székesfehérvár – szerk: Entz Géza Antal – Osiris, Bp, 2009.

A magyar tervezőirodák története – ÉTK Budapest, 2001

Magyar Építőművészet 1963/3 Vörösmarty színház Székesfehérvár

<http://www.templom.hu>

Korabeli sajtó (1957-1962)

Szendrői Péter egykori építésvezető adatgyűjtése, hajdani kollégák szóbeli adatközlése

legifj. Klemens Antal, az építész fia adatgyűjtése, szóbeli adatközlése

Klemens Antal építész szakmai hagyatéka

